

Esse de două ori in septemana:
Joi-a si Duminec'a.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu intregu . . .	6 fl. v. a.
" diumetate de anu . .	3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . .	1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . .	9 fl. v. a.
" diumetate de anu . .	4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopesca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuul publicatiunilor se se anticipe.

Foia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Ce avemu de facutu?

Inainte de a responde la acesta intrebare, spunu on. cetitori, ca ea e indreptata catra preotimea, pentruca preotimea e chiamata in prim'a linia a o deslegã.

Mai de multe ori am scrisu si am spusu chiar si in colónele acestei foi, cumca bas'a fericirei, esistintiei, si chiar a vietii unui poporu si pe urma a omenimei intre-gi este: *moralitatea*; si acest'a este unu adeveru recunoscutu chiar si de aceia cari nu-lu respectéza de feliu.

Dara cu durere vinu a marturisi, cumca intre poporu romanescu, — care inainte de acést'a érá asia de moralu, asia da cinstitoriu de Ddieu si de legile divine incátu nu poteai pofu dela elu mai multu, — astadi se incuibéza desmoralisatiunea, si-si ié dimensiuni grozave.

Preotulu este singuru, care stã cu moralu in fruntea lui, érá ceialalti, toti-lu fortiéza spre desmoralisatiune si spre perirea lui.

Erau timpuri mai grele in seclurile trecute pentru poporu, inse nu erau asia de periculose ca si acuma. Érá atunci iobagie, inse candu vinea dela lucrulu dnului seu, vinea rugandu-se lui Ddieu. Érá atunci sclavie, dara sclavulu care numai cu licentia dela dnulu seu potea merge la sant'a biserica, candu audiã unu cuventu despre detorinti'a crestinésca din gur'a preotului seu, luã radacini in inim'a lui, si mergea mangaietu la slujb'a sa, cãci elu sciã ce are de facutu ca crestinu spre a dobandi in ceealalta lume o viétia fericita. Daca se intalnea cu preotulu unu crestinu, pe drumu seu pe cale, si acel'a i spunea unele si altele invetiaturi crestinesci ori nationale, — desi pe atunci érá lumea mai multu cosmopolita, — tóte acele se lipéu de sufletulu crestinului, incátu si adi audimu câte pe unu betranu de 80 ani tienendu prelegere tinerilor din cuvintele ce le-a auditu in teneretie dela preotulu de pe timpulu seu, in biserica seu mergendu la tiarina etc. Si pentru ce a fostu atunci asia, si acuma nu? Pentru ca pe acel'u timpu érá singuru preotulu dascalulu poporului, si nu érá cine se-lu indemne spre lucruri nemorale.

Dara in dilele nóstre stã cu totulu altecum. Acuma se afla dascali peste dascali, cari mai toti sfatuiescu poporu a pasi pe cãi ratacite. Mai in tóta comun'a se afla câte unu semidoctu, care a studiatu câteva clase, la scoli unguresci seu nemtiesci, unde in locul intaiu li s'a propusu: ur'a catra preotulu romanescu, pre care tóte nationalitate cu cari avemu lupta nationala, l'ar tersi dintre poporu, ca pe unu scaiu reu, ce inghimpa si ranesce pe celu ce se atinge de turm'a lui; cum dicu unii dintre acestia vinu la sate in calitati diferite, unii ajungu la di-regatorii frumóse unde au coatingeri insemnate cu poporu si ca atari, tóta conversatiunea cu poporu li stã din: *hulirea de preotu, de biserica*, si ce e mai multu *néga si esistinti'a lui Ddieu*, si poporu astadi lu-sufere, mane lu-asculta si poimane lu-crede.

Si asia poporu in dilele nóstre stã in cumpana;

pana acuma inca nu-lu apasa desmoralisatiunea, fora incepe mereu, mereu alu atrage in vertegiulu ei.

Se ne tredimu dniloru si fratiloru preoti! si la nisce ómeni de acestia se le dãm drumulu dintre poporu pana ce inca poporu nu e amagitu de ei, se ne punemu in fruntea poporului si se curamu poporu de gangrenele ce vréu se róda inim'a lui si se-lu uciga.

In timpurile trecute se luptã preotulu cu poporu la olalta in contra strainului; dara acuma furulu e in casa si in familia, si apoi dice romanulu ca: „*se te ferésca Ddieu de lotrulu din casa, cãci de acel'a nu te poti feri.*”

Intre astu-feliu de impregiurari ce se facemu dara? Éta ce: Noi — preotimea — si cu poporu alegemu notarii comunali: *se padimu ca la astu-feliu de alegeri se alegemu ómeni morali si crestini adeverati*, cãci aceia sunt si romani buni, pentruca cine-si renéga religiunea, acela-si renéga usioru si nationalitatea. Noi alegemu membrii in comitetulu comitatensu: *se padimu ca si aicea se alegemu ómeni cari si-respectéza legea si nu desconsidera preotimea*, se nu cautamu capacitati speculante, cari pentru interese private vendu si schimba cauzele nationali. Se alegemu de aceia cu cari se ne potemu sfatui si noi, dara se nu ne alegemu dictatori nationali: ca asia apoi in contielegere cu noi se alegemu éراسi nisce judi cercuali, cari se dee mana de ajutoriu preotului, candu are lipsa de acést'a, pentru sustienerea vadii si auctoritatii asiediaminteloru nóstre bisericesci, érá se nu-si bata jocu de ele e. t. c. Cu unu cuventu, in tóte afacerile nóstre se fimu activi, si in activitate intiepti. Pre cei ce ne respectéza se-ii redicamu, pre cei ce ne desconsidera se-ii desconsideramu.

Si déca amu face acést'a peste pucinu credu ca amu scapã de bantuelile ce le suferimu astadi din partea ómeniloru ne morali, pentru ca asia ii-am departã dela poporu si de ar si mai remanea câte unulu aflandu-se singuru usioru l'am face incapabilu pentru ori ce nesuintie in detrimentulu nostru si alu poporului.

Dara inainte de tóte trebuie se scimu ca avemu legi facute de diet'a tierei — reprezentantii poporului — sanctionate de inaltiatulu imperatu, pentru a carui'a sanetate, biruintia si fericire ne rogamu in tóte dilele: multe inse sunt indreptate — cu voi'a seu fora de voi'a — spre desmoralisatiunea si perirea poporului si a nóstra a tuturor'a.

Poporu se imbuiba, cãci in desmoralisatiune si-afla desfatarea, pentru ca elu nu vede unde duce desmoralisatiunea, de órace elu nu judeca despre viitoriu, ci numai despre momentu, ca prunculu fora de judecata. Vede puse obstacule in contra naturei si ca omu naturale nu le póte suferi seu de le ar si poté, nu voiesce, pentru ca numai calea cea legala, cea Ddieésca este oprita, érá cele lalte tóte sunt iertate. Adeca numai ce poruncesce Ddieu nu este iertatu érá celelalte tótesunt iertate.

Preotulu cu crucea in mana, si cu poruncile lui Ddieu la inima si in gura, inzedaru va dá navala séu va contrastá ostasiului provediutu cu spada ascutita, cu suliti'a scósa si cu revolverulu plinu.

In timpurile vechi imperatii crestini, candu dau legi lu-au de basa canónele ba unii le si facéu deobligatóre, ca legi de statu, in totu imperiulu lor. Astadi e din contra.

Traimu in lume constitutională in care poporul e lipsitu mai de tóte drepturile, si numai in desmoralisatiune este liberu, *ba chiar legea i dá ansa la desmoralizare.*

In anulu 1868 s'a facutu o lege de catra diet'a Ungariei, — in care intre altele — ca se nu remana orfani multi in tíera s'a hotaritu si s'a sanctionatu: ca nici unu fetioru pana nu va fi de 24 ani — adeca pana nu va esi dela catanie — se nu-i fia iertatu a se cununa.

Santii parinti, cari a fostu cu mai multa precautiune la moralitate, si cari au sciutu judecá cu mai multa intieptiune desvoltarea fisica a omului, decátu ómenii din lumea culta de astadi, au disu cá: fetiorulu se póte casatori si cununa in etate de 15 ani, ba in timpurile vechi prin convoirea reciproca a parintilor, facéu legatur'a casatoriei si intre pruncii cu totulu minoreni; si in astufeliu de timpuri numai potea se fia casatorii nelegiuite.

Acuma preotulu ca si ostasiu a bisericei lui Ddieu ar trebui sé se tiena de asiediamintele santiloru parinti, cari au datu o lege generala deobligatóre in tóta biserica pentru toti preotii si crestinii; adeca ar trebui se stee acestu principiu: *Totu ce-i este iertatu la unu preotu gr. or. din Romani'a, Greci'a, Rusi'a, etc. facia de canónele bisericesci referitóre la implinirea taineloru lui Ddieu: este iertatu si la preotulu gr. or. din Ungari'a Transilvani'a etc.* si facia de acestu dreptu nu ar trebui se existe alta lege, séu se fie iertatu ca o corporatiune profana necompetinte, se ésa din hotarele sale, si se atace asiediamintele santiloru parinti.

Legile din 1868 referitóriu la casatori'a teneriloru, sunt o ansa spre desmoralizare; adeca silesu pre omulu celu mai moraliu ca sé se desmoralizeze. Si acést'a credu cá este o eróre neobservata, pentru cá legea este facuta de domni si inca de domni de acei'a, cari nu cunosc poporulu, cari nu sciú cá fetiorulu dela sate nainte de casatoria cu legal'a sa socia este omu ne petatu. Dara pentru aceea este si elu omu cu aceea natura, ce ó are si domnisorulu dela orasiu celu ce in etate de 15 ani cunósce tóte modrurile de coruptiune.

Din aceste se vede cá preotulu, — care de presinte este singuru sustienetoriulu moralului, si ca unulu ce éra mai antaiu este supusu legiloru civile, apoi celoru bisericesci, pe cari trebuie sé se bazeze moralulu; — suferé necasuri, ródere de consciintia, si maltractare sufletésca; cáci legile civile la caré preotulu este supusu mai antaiu decátu la cele bisericesci, sunt oblu contrarii cu legile divine pre care preotulu trebuie se le propageze. Acuma ce se faca preotulu intre astufeliu de impregiurari?

Vine unu crestinu poporénu de a preotului si-lu róga, ca pe fetiorulu seu, care e acuma de 18 séu 20 ani se-lu cunune; preotulu incepe a i esplicá legea civila, prin care este oprita cununi'a pana la 24 ani; e bine parinte — dice poporénulu — dara eu nu potu se asteptu pana atunci, — insirandu mai multe cause — spunandu totu odata cá elu s'a cununatu candu a fostu de 15 ani; i mai spune preotulu cá-si póte castigá licentia dela ministeriu, dara altucum nu. Si atunci poporénulu se departa spun-du preotului: cá daca nu-lu vei cununa dta 'lu voiu insurá eu si fora de preotu. Si asia merge a casa, petiesce, si-si aduce nora necununata si asia traiescu in foradelegi si facu prunci nelegiuiti; *prin ce apoi tain'a casatoriei, se bat-*

*jocoresce, se strica si mai pe urma, de se va continuá asia, incéta de a fi onorata de taina, si unde amu ajunsu atunci? Amu ajunsu timpulu in care legea lui Cristosu sé se strice, de si a disu elu: „Ceriulu si pamentulu va trece, éra cuvin tele mele nu vor trece.“ *)*

Preotulu candu aude de unele casuri de aceste, ii páresce la antisti'a comunala, ca se-i desparta si se-i pedepsésca, pentru cá facu faradelegi; notariulu comunalu spune judelui comunalu despre ce ii-a recercatu preotulu; si in urma tienu amendoí lege, din care apoi resulta aceea, cá ei nu sunt siliti se faca si aceea ce mai dice preotulu, cáci au ei destule porunci. Ba inea unii din inteligintii nostri ii indémna la aceea dicendu, cá e o datina vechia romana. Si asia preotulu remane de batjocora, cáci elu acuma a fostu infricatu pe cei nelegiuiti, cá-i va pedepsi. Dupa ce se vede acuma preotulu asia despretiutu in oficiulu seu, incátu si judele comunalu poporénulu seu inca-si bate jocu de elu si de oficiulu seu, urméza unu necasu nemarginitu asupra preotului. Dupa acést'a ié pén'a si scrie la judele cercualu ce i-s'a intemplat; acést'a indata i raspunde pe scurtu, cá nu se tiene de elu. Atunci ce se faca preotulu, cáci a merge cu pár'a mai departe i costéza spese? Tace.

Vine duminéc'a, atunci cu tóta pietatea spune o predica referitóre la moralitate si desmoralizare, si déca se intempla de si cei ce au pecatuitu contra moralului, inca sunt de facia, facu din ochiu unulu catra altulu, si zimbescu; preotulu ii vede, si ce are de facutu? se scandaliséza singuru si se necagesce.

Asi avé de a numerá scandale peste scandale provenite din aceste faradelegi, atátu intre poporu insusi, cátu mai vertosu intre preotu si poporu. Si aceste tóte sunt provenite: 1 din legile dela anulu 1868 referitorie la casatoria, care sunt facute fora privire la canóne si fora privire la moralitatea poporului, si 2 din dispretiulu celu arata oficiantii civili, — in man'a caror'a este poterea — facia de oficiulu preotiescu, care servesce guvernului si oficiantiloru lui numai in daru.

La aceste nu trebuie se ne uitamu cu indiferentismu, nici se avemu timpu de perdutu, ci se ne nesuimu, ca se curamu acésta rana pana ce inca n'a cuprinsu totu corpulu crestineloru nostri, si pana ce mai avemu inca destule poteri spre acést'a. Si dupa parerea mea acést'a s'ar poté intemplá asia: Ca noi preotimea se ne punemu pe pitioru de activitate, si din „reuniunile“ nóstre protopresviterale, se ne adresamu, catra sinodulu eparchialu, ca din cutari si din cutari motive ponderóse, se recerce guvernulu, — respective diet'a tieriei, pentru modificarea legii, séu se-si indrumeze organele sale, ca acésta lege se o esecuteze si acolo, unde se intempla desmoralisatiune, provenita din caus'a acelei legi. Si in genere se fie indrumate organele guvernului, ca se dee mana de ajutoriu preotului in oficiulu seu, cá numai asia va poté sustiené vadi'a si auctoritatea sa oficiala dara nu si judele comunalu, fora nici o frica si temere de nimene sé deneghe servitiulu seu preotului, dupa cum se intempla acuma.

Aceste amu avea se le facemu, si se le substernemu sinodului din „reuniunile protopresviterale“.

Éra in decursulu anului acestui'a se ne nesuimu a ne formá o „Reuniune generala eparchiala“ preotiésca cu statute intarite ca asia in casuri oportune se potemu si noi singuri a ne ingrigi de interesele nóstre si se nu insar cinamu totu pre altii, cari au alte afaceri mai momentóse.

Mihailu Sturza,
preotu.

*) Marcu, cap. 13. v. 31.

Predica la duminică Florilor.

„Cas'a mea casa de rugătuimi se va
chiamă, ér voi o ati facutu pre den-
s'a pescera talhariloru“. Mateiu cap.
21. v. 13. —

Aceste sunt cuvintele Dnului nostru Isusu Cristosu, cari le-a pronunțiatu intrandu in biseric'a din Ierusalimu eu siese dile mai nainte de pasci petrecutu de cetele cocnilor, cari purtau ramuri de stalpari, si in semnu de biruintia strigau: „Osana fiului lui Davidu: binecuvântatu e celu ce vine intru numele Domnului. Osana intru cei de susu!“ Ce taina, ce minune este acést'a iubitoru ascultatori! fiulu lui Ddieu, mantuitorulu ómenilor, petrecutu de multimea pruncilor se intre in cas'a sa, carea erá indesata de vendiatori, cumperatori si schimbatori de bani, pre cari si in momentul sosirei sale ii-au aflatu imbui-banduse in desmerdatiunile lor, si elu fora a ii perde pre toti, cu blandetie i scóte afara si le dice „cas'a mea casa de rugatiuni se va chiamă ér voi o ati facutu pre dens'a pescera talhariloru;“ intru adeveru iubitoru crestini Isusu Cristosu „din gur'a pruncilor si acelor ce sugu seversesce lauda“. (Mateiu c. 21. v. 16.)

Se luamu iubitoru crestini si noi fiesce carele sem-nulu biruintiei, ramulu stalparilor, si se petrecemu pre mantuitorulu nostru in Ierusalimu, càci este diu'a, in carea lumin'a lui luminédia tuturor'a. —

Ce bucuria, ce vestmentu serbatorescu a potutu se imbrece Ierusalimulu candu a vediutu spiritele atátu de esaltate in cátu cei mai multi din poporu ascerneau si vestmintele sale pre cale, ca omulu doritu si asceptatu se nu calce pre pamentulu ce s'a facutu „cuibulu desiertatiuniloru.“ Si cum se nu se bucore unu poporu subjugatu, carele nutresce sperantia de scapare, buna óra cum au fostu si iudovii pre timpulu acela; dar pre-cátu a fostu acést'a di de bucurie pentru Ierusalimu, pre atât'a a fostu si de intristatória, càci precumu ne spune evangelistulu Luc'a la cap. 19. v. 41—45 „ajungandu Isusu sub murii Ierusalimului, vediendu cetatea a plansu cu amar-u! si a dásu cà voru veni dile asupra ei si va fi incungiu-rata de vrajmasi, cari o voru cuceri, încátu nu va remané pētra pre pētra“. — Nu aflamu iubitoru ascultatori urme nici intr'unu locu in sant'a scriptura candu ar fi plansu Isusu Cristosu, nici chiar in césulu infricosiatu alu restignirei sale, numai astadi ilu vedemu cà plange, si inca cu amarul! Ve intrebu credintiosii mei, ce póte fi de elu plange in midiloculu bucuriei generali? dóra si-prevede judecat'a ce i-o vor face ómenii, cari éراسi de elu vor fi judecati? sén dóra se ingrozesc de cele ce au se-lu in-timpine? séu dóra s'a inspaimantatu de cutremurarea cētatii candu a intratu elu in trens'a? Nu iubitoru ascultatori! elu nici candu nu s'a ingrozitu de nimicu, si asia nici de mórte, ci a fostu mahnitu de intristare pentru acea, càci a vediutu si a sciutu foradelegile acelu locu, pre carele atotu potintele Ddieu mai multu l'a iubit, càci in acea cetate s'a ziditu prim'a data biseric'a lui Ddieu, — a prevediutu cà acelu poporu carele astadi plinu de bucuria striga: „Osana! Osana! fiului lui Davidu! preste patru dile va strigá restignesce-lu! restignesce-lu!“. —

Ce tristu póte se fia unu parinte, candu cu tóta nesuinti'a se lupta pentru fiii/sei, si pentru binele lor, si ei nu-lu asculta. Ce tristu a potutu se fia Cristosu, candu de repetite ori a cercatu a aduná fiii Ierusalimului, si ei n'au voit!

Astadi este iubitoru crestini anulu alu 1874-le de candu serbédia biseric'a nóstra dreptcredintiósa intrarea Dlui Isusu Cristosu in Ierusalimu; astadi este diu'a acea despre carea dice Zaharia proroculu „Bucurate fôrte fēt'a

Sionului, éta imperatulu teu vine la tine, siediendu pre asina si pre mandiuulu asinei“. Astadi este diu'a candu vedemu pre celu ce are scaunu in ceriu siediendu pre mandiu de asina petrecutu de conductulu ramurilor de fenicu. Si óre ce semne sunt aceste? sunt ceva semne de invingere? da iubitoru! semne de invingere! inse nu invingere cum este a unui rege pamentescu secerata in resbóie; ci este invingerea imperatului imparatiloru, asupr'a intunerecului si slugiloru lui, adeca asupr'a diavolului.

Durere inse! Ierusalimulu n'a intielesu acést'a invingere, ci temenduse de alta invingere; — desi cu gur'a dice Osana! cu sufletulu se prepara pentru perderea acéstui invingatoriu! Ne fericite Ierusalime! óre nu te cutremuri a face astufeliu de planuri, in contra celui ce te a iubit intru atât'a, încátu erumpe in lacrimi pentru perirea ta?

Dar se lasamu iubitoru la o parte Ierusalimulu si se ne intrebamu pentru ce a pusu biseric'a nóstra in iconostasulu altariului seu icon'a lui Isusu Cristosu, siediendu pre mandiuulu asinei? pentru ce se aducu in biseric'a nóstra de 1874 de ani la diu'a Florilor stalpari de fenicu? si pentru ce au ascernutu nainte de ast'a totu cu atáti ani multimea popórelor pre cale vestmintele sale naintea imperatului marirei? Icon'a lui Isusu siediendu pre mandiuulu asinei pentru aceea este pusa spre infrumsetiarea bisericii nóstre, ca totu celu ce se va uitá la ea se-si aduca aminte, cà noi cari la inceputu asisderea eramu pagani, prosti, ne amu umilitu si amu cunoscutu lumin'a adeverului propagata de rescumperatoriulu nostru, carele insusi a fostu umilitu pana la mórte; stalparile de fenicu ce le tienemu in mana servescu spre dovedirea biruintiei lui Cristosu asupr'a mortii; éra vestmintele ascernute pre cale insemnédia lapadarea pecatelor, spre imbracarea curetieniei intr'o viétia mai fericita si odihnita. —

Suntemu iubitoru crestini in ajunulu septemanei, ce se dice a patimiloru; in septeman'a, carea va ingrozí ceriulu si pamentulu; preste patru dile vomu vedea cà celui ce dicu astadi pruncuti nevinovati osana! osana! cei fora de lege i-vor dice: restignesce-lu! restignesce-lu! Nu trebuie deci se desperamu, càci cei ce voru face aceste, voru luá resplat'a lor, celoru ce ilu deplangu pre elu cu faciaria le dice Luca la cap 23. v. 28. „plangetive pre voi si pre fiii vostri“, éra numele celui ce-lu va judecá pre elu, va fi totu petatu pana vomu audi in cre-deu „si s'a restignitu pentru noi sub Pilatu din pontu“. Se fimu constanti, se aruncamu de pre noi vestmintele pecatelor, si se ne imbracamu in hain'a veseliei, se ne adunamu cu totii la patimile si mórtea celui ce are sè se jertfésca pentru noi, se aducemu din inima curata marire numelui lui, càci precum Moise a inaltiatu sierpele in pustie, asia trebuie sè se inaltie fiulu omului, ca totu celu ce crede in elu se nu péra ci se aiba viétia de veci, carea este gatita nóe si celoru de ó convingere cu noi. Aminu!

Ioanu Clór'a,
teologu absolutu.

Despre stim'a catra parinti.

Cinstesco pre tatalu teu si pre
mum'a ta, ca so-ti fia bine si
se traiesci multi ani pre pa-
mentu.

Efesení c. 6. 2—3.

Frumósa, cu adevaratu frumósa este chiamarea unui preotu! Aretanduse elu in tóte dilele naintea feciei lui Ddieu, invetiatur'a lui pastorală este ascultata cu atentiu-ne din partea ascultatoriloru sei; ea face de in tóta faci'a se vedu stralucindu radiele bucuriei si a fericirei; ér déca sbicuesce pecatele, cunoscinti'a sufletésca mis-

canduli-se de adevărul cuvintelor audite, în fața lor se arată paliditatea, sau recunoscându-și peccatele, li rosiește fețele de rușinea slăbiciunilor lor; în fine cându pledeza preotul pentru virtute atunci simțimintele sternite, voi'a întorcerei în ascultatori se arată în nise trasuri serioase . . . frumoasă cu adevărat frumoasă și sublimă e atunci chiamarea unui preot! Precum în natura rugiti'a, regin'a primaverii, este încungiurată de spini; așa și chiamarea acest'a este încopciată de miile neplăcerilor și a necasurilor, nu pentru că adeseori în orele rugățiunei, cas'a acest'a sântă e goală dându resunetu rugățiunei noastre numai paretii foră simțire, nu pentru că predicile cele mai însemnate sunt petrecute cu neatenție; ci mai alesu pentru că, predicandu despre detorintiele familiari, sociali, sau despre detorintiele virtuose a credinții, despre interesarea binelui comunu, omeni rei, omeni interesului sibiăra dicendu: „Aspra vorbire e acest'a, cine pôte se-lu asculte pre elu“? Er deca combate peccatul din partea multor'a este suspitiosu, de peccatosi calumniatu, dicendu că pre ei ii-a înfruntatu cu predic'a.

De aci urmăza, că predicile cele mai însemnate, vorbirile cele mai însufletitoare resuna în biserică, foră se producea rezultatulu celu doritu.

Si preotulu în midiloculu neplăcerilor și a necasurilor nu-i este iertatu se despereze. Elu e îndetoratu a pasi înainte și în numele lui Cristosu a portă sarcin'a ce a luat'o pe umeri sei.

Er deca spunemu câte o dată adevărul francu: acest'a nu o facemu cu intențiunea ca se ve ocarimu pre voi, ci de aceea, fiindu-că avem porunca dela Apostolulu, ca se indemnămu pre ascultatori cu tota blândeti'a, dar unde acest'a nu folosește, se și înfruntămu, muștrămu și se certămu cu vreme și foră vreme, fiindu-că în midiloculu tuturor suferințelor cuvintele lui Cristosu ni da putere și statornicie în următorea dicere: „nu ve temeti de acei'a, cari potu se omora trupulu, er sufletulu nu; ci ve temeti de acei'a, cari potu se perda și trupulu și sufletulu în foculu gheenei cei de veci.“

I. Cr. eu în chiamarea mea pastorală mi-am pus de cugetu a cercetă toate starile vostre sociale, de aceea laudandu virtutile, sau batjocorindu peccatele aflătoare, fii siguri că nu spre ocar'a, ci spre folosulu și fericireă vostă o facu. Deorece eu tienu vieti'a familiara și socială de unu isvoru a fericirei pamentesci, pentru aceea mi-am propusu, ca în decurgerea anulu acestui'a se cercețazu acele locuri sante câtu de desu spre a ve dá reguli pentru a poté gustă fericireă loră și spre a îndepartă relele din midiloculu acelor'a. —

Deci dară cu predic'a mea de astăzi voiescu a face atenti fii la detorintiele ce trebuie se le aiba catra parinții sei.

Dee cerulu, ca predic'a mea de astăzi se-si ajunga scopulu doritu! Ve rogu fii cu luare aminte. —

„Cinstesce pre tatalu teu și pre muma ta!“ Acestea cuvinte se afla în celea 10. porunci pe care Ddieu le a datu lui Moise în muntele Sinai, ca se le dee iudeilor; poruncile acestea așa sunt luate din natur'a omului, așa sunt îndreptate spre fericireă vietii: încatu sântien'a loră și Isusu Cristosu poruncesce a se padă, căci le a aflatu bune.

Cinstirea parinților nu se cuprinde în serutarea de mani a parintelui și a maicei, nu în aplecarea în naintea loră, sau în cuventulu „multiamu“ sub care inim'a nu simte nici o impresiune; ci se cuprinde întru împlinirea voioasă și cu bucuria a detorințelor fiesci. Detorintiele acestea nu se începă atunci, cându numai potu parinții a fi foră de ajutorin, ci se începă delocu cându începe ba-

ietulu a ave pricepere despre bunatatile câte le face parintele seu pentru densulu. Dintre detorintiele acestea prim'a e:

Ascultarea de bună voia.

Cui pôte fiulu, după Ddieu, se multiamesca esistinti'a, hran'a, îmbrăcamintele și acoperementulu sub care s'a adăpostitu de fortunile timpurilor? cui pôte elu se multiamesca ingrigirea cea mare cu carea a fostu paditu de nefericirile ce l'aru fi potatu întimpină? Foră îndoiela parinților! Ființelor acelor'a, cari cu ingrigirea cea mai mare și cu dragoste nemărginită fiindu înzestrați, singuri sunt chiamați a dá fiiloră sei creșcere morală și reguli bune de a potea vetui bine și în pace pre pamentu. Si deca sunt fii neascultatori până sunt siliți a fi sub ingrigirea parinților, până încă potu cunoște vergéu'a pedepsitoare, atunci reulu acest'a se pôte însuși singuru numai parinților. Insa delocu ce baietulu simte în sine atâtă putere, în câtu însuși pôte se-si taie pane sau dora și alte lucruri mai mari; era făt'a de locu ce scie gati două plesse de mâncare, de locu ce scie tórce unu fusu de tortu, cosa o camesie. . . fiesce care se tienu de unu membru neapăratu de lipsă pentru familia, foră de care nu ar poté fi, și voiescu se fie egali îndreptățiți în toate bunurile și drepturile parinților lor.

Si la acestu momentu se începă certele care conturba pacea casnică, aci neascultările de parinți, neîmplinirea poruncilor parintesci precum și nesuini'a de a se face de sine statatori. Si acestea sunt peccate contrare legiloră naturei, care strica de totu autoritatea parinților. —

Precătu sum de contrariu manierei tirane cu care multi parinți se nesuescu a restringe libertatea fiiloră sei, precătu de tare condamnădu sistem'a cea selbatică și dură, carea face de multi prunci nu potu se stee naintea parinților sei foră a nu tremură de frică, pre atâtă pofțescu, ca fiulu desă a esitu din anii neputinții se fia ascultatoriu parinților sei. Deca animalulu asculta de omulu carele ilu hrănește, ilu grigiesce și scutesce de tempestatile aniloră, indemnându se numai de singurulu boldu naturalu, cu câtu mai sântă detorinția are o ființă ratională precum e și prunculu a ascultă de parinții sei, căci aceia nu s'au ingrigitu numai despre hran'a lui ci încă și despre cultivarea minții lui. —

E cu nepotinția ca unu fiu întieptu se nu fia în stare a pricepe aceea, cumca parinții i voiescu lui binele și fericireă încă și atunci, cându este aspru tractatu de densii. Si de se pôte vedea undeva vre-o vedenia frumoasă, aceea cu adevăratu s'aru poté vede în giurulu unei familii numeroase, unde fiii nunumai că asculta invetiaturile parinților, ci acelea le și împlinescu cu bucuria și punctualitate; acolo bunăstarea și vadi'a familiei crește, fiindu-că întru ei domnesce pacea. —

A 2-a detorinția a fiiloră catra parinți e servitiulu grabnicu care e eflusulu naturalu alu ascultării.

Până cându parinții nostri potu singuri a lucră, până atunci nu au lipsă de ajutoriulu nostru. Er noi suntemu îndetorati a fi grabnici întru întinderea ajutoriului, fația de parinții nostri atunci, cându ei nu potu singuri a lucră, sau cându morburile și betranetiele îi léga de patalu nepotințelor.

Deca ar cugetă fii la ostenelele ce le au avutu parinții până ii-au crescutu pre densii atunci încă cându ei nu erau vrednici de a-si castigă nici hrana nici îmbrăcaminte, deca ar cugetă la ingrigirile cele mari a parinților, cari îi umplé de frică, cându erau morboși sau îndepărtați în străinatate, deca ar cugetă fii la jertfele aduse de parinți pentru creșterea loră, pentru invetiarea loră la maiestrie, la studiere, sau la casatori'a loră . . . eu unulu tienu de unu ce cu nepotinția: ca ei se nu fie

gat'a a plăti părinților pentru ostenețele și jertfele aduse pentru densii în timpul de lipsa barem intereselor de-
toriei.

Însă aruncându o privire în lumea acest'a mare, ce vedem? Aceea I. A. că acei fii, cari se împartiescu pe averea părinților lor adunată cu sudori de sange—acei fii pentru a căror'a creștere și-a trasu bucatu'r'a dela gur'a lor, la acaro'r'a însurare și-a datu parte din averea lor, dicu acesti'a de-a se cercetă de părinti ca se le dea ajutoriu în vreme de lipsă, îi respingă cu recăla nemai pomenită, și de le și dă, le dă foră voia și cu murmur, căte o bucată de pâine din îndurare. Nu potu dice că n'a fostu casu unde unii părinți au fostu scosi din acea casă pe carea singuri a aredicat'o, lipsiti de acelea bunuri pe care ei le au agonisitu. — Acestea încă nu sunt destulu. Au fostu încă părinții și batuti de fiii lor, și de-a au fostu întrebați, că de ce-i batu, îi-a mai batjocorit dicendu „că ei au batutu numai cogioculu și-a siub'a de pravu“. Ne rusinarea unor fii merge până acolo de scuipese pre părinții lor încă și năntea străinilor. Crestinilor! aici între voi încă sunt unii din nefericitii acest'a. Priviti numai la fecele lor galfede și veti cunoșce. Țe-a-ii că cauta catra usi voindu se fuga din biserică. Fugiti! mergeti! îndepărtati-ve nefericitorilor! Ba nu, remaneti căci mergându voi ve voru ride și veti fi de ocara lumii. Remaneti și ascultându îndreptative smintele văstre. Pentru că trebuie se sciti, că cei ce sunt nemultiamitori facia de părinții sei, aceia nu dobandescu iertare în ceruri.

I. Ur. ingrigirea părinților pentru fiii sei se estinde mai cu sēma peste două periode din viața fiilor. Acesta ingrigire l'a îndetoratu pre fiu spre servire reciproca, carea trebuie se o implinēscă atunci, cându părinții sunt neputintosi de a lucră; resplătirea datoriei acesteia o poruncescu legile lui Ddieu și a naturii. Țe de-a vre unu fiu nu implinesce acest'a: atunci elu rumpe legatur'a cea mai sântă, carea esista pe pământu între omu și omu.

Ascultați dar fiilor! cari ve încălditi la vatr'a părinților vostri, și-a din îndurarea acelor'a duceti o viață și economie separată, părinții vostri au jertfitu pentru voi o viață întreagă, fundamentulu fericirii văstre presinte încă aternă dela jert'a acest'a. Recunoșce-ti-o acest'a, și o resplătiți cu toată ocaziunea părinților vostri prin servitiu grabnicu fiindu-că cinstirea părinților e unu semn alu detorintei fiesci. —

A 3-a detorintă a fiului catra părinti este multiamirea.

Natur'a nestricată a omului are aceea însusire ca se fia recunoșcătoare facia de facătorii ei de bine, și cu câtu e mai mare binele de care se împartășiesce cu atât'a mai tare i creșce recunoșcint'a, până mai pe urmă se prefacă în multiamire. — Țe de-a asi întreba că după Ddieu cine vi este celu mai mare facătoriu de bine? foră îndoiela mi-ati aminti pre părinții vostri. Grigea părinților se începe de locu la născerea copilului, pentru că îndepărtarea pericelului amenințat, nobilitarea corpului și a întielegeri, ba încă și bucuria vieții copilului se pōte însuși numai pazei părintesci. —

Si părinții, cari și-a cunoscă chiamarea acest'a sântă a lor, o implinescu foră de ceva interesu, foră de calcularea resplătirii, și copilulu nevinovatu nepotendule ascunde aceste, plinu de bucurie, cu cuvinte dulci, și prin toată purtarea și arată stim'a și multiamirea lui sinceră.

Multiamirea fiilor facia de părinti se manifesta în două chipuri, adică: prin cuvintu și fapta, prim'a se manifestă prin expresiunile cele dulci cari formă recunoșcint'a, înălțându și laudându virtutile părinților

foră lingusire, și foră a descoperi slăbiciunile lor; a două stă în crutiarea și în manier'a blândă cu părinții noștri, care trebuie se fia îndreptate spre usurarea greomintelor vieții, spre alinarea durerilor și spre potolirea amarățiunilor lor, cu unu cuvintu ca: în ori ce chipu se prefacă plăcută și liniscită viața părinților sei. —

Fiilor! puneți-ve mâinile pe inimile văstre și marturisiți aici năntea feței lui Ddieu, aici unde nu are locu înfrumțetirea și îmbunătățirea faptelor văstre, marturisiți-ve, Țe exprimatu-ati voi multiamirea voastră în acestu modu facia de densii? Nu sunt Țe între voi de acest'a, cari și-batu jocu de părinții lor? Nu sunt între voi Țe de acest'a, cari ședindu sub unu acoperementu cu părinții, facia de ei sunt grobi, foră îndurare, batjocuritori, și-a fiindu despartiti de densii, străini și foră inimă, lasându-i flămâzi și zdrantiosi? —

Fiilor! cugetați numai la aceea: că pământulu nu are asupra sa mai mare greomintu, decâtu omulu nemultiamitoriu! Care fiu este nemultiamitoriu facia de părinții sei, acest'a va fi nemultiamitoriu facia de statu, biserică, națiune, ba încă și de Ddieu. — Care fiu nu simte mărirea jertfei aduse de părinti pe altariulu creșterii sale, nu pōte simți atragere catra nimicu ce e frumosu, bunu și-a nobilu. —

Despre obiectulu acest'a nu mai am de vorbitu. Pentru că, care fiu și după vorbirea mea de astăzi a remasu nesimțitoriu și nemultiamitoriu facia de părinti, carele nici acum nu voiesce a se întorce la calea adevărului acest'a este perdutu, atât pentru părinti câtu și pentru statu, biserică, națiune și omenime! Țe voi iubitorilor mei, cari cinstiti pre părinții vostri în întielesulu evangheliei, fiți binecuvântati și ajutați de darulu duhului sântu: „se ve fie bine și se trăiti multi ani pre pământu“. Aminu.

prelucră de.
Ioanu Istinu,
preotn.

Desvoltarea și folosulu științelor.

(Discursu rostitu de Teodoru Pelle clericu de curs. III. la prelegerea publică arăngiată de societatea de lectură a tinerimii clericale din Aradu, în 2/15. Februaru a. c.)

„Unde-i unulu nu-i putere
Unde-su doi puterea creșce“.

Acest'a e unu adevăru recunoscutu de toată lumea cultă, constatatu de bărbații erudiți, de capacitățile mari, și urmatu de toate poporele de viață a pământului.

Pentru a potē omenimea ajunge mai cu înlesnire catra destinațiunea sa, catra țintă doririlor, catra perfecțiune, pentru asi ascură esistența și prepară venitoriulu, se șilescă a se asociă. Între multele și variile mijloce prin cari se propaga cunoștințele omului referitorie la îmbunătățirea stării materiale și spirituale, la progresu, e și societatea, constituirea în societati. —

Societatea e locul acest'a unde omenii avendu în vedere trebuințele lor, lipsele cele mari ce le suferu, se consultă despre implinirea și împăcinarea acelor'a precumu și despre aflarea mijlocelor de lipsă spre acest'a.

Societățile au de scopu: îmbunirea sortii omenimei, alungarea serăciei din casele omenesci, desbrăcarea de nescinție și redicarea spiritului în o sferă mai înaltă a cugetării, în regiunea ideilor folositorie.

Poporele cari aspiră la unu venitoriu, la o stare bună și fericită se născu a se asociă.

Poporulu romanu cunoscendu folosulu asociarilor și intrunirilor încă se închina la ideile seculului.

În sinulu acestui poporu, în trecutu lipsitu de toate mijlocele de cultură, după o amortire spirituală de seculi, încă s'au formatu și se formă societati cari au de scopu: contribuirea la îmbunătățirea stării sale materiale și spirituale, la progresulu nationalu.

Tinerimea clericală din Aradu petrunsa de avantajele societăților, de folosulu și scopulu lor sublimu încă s'au intrunitu în o societate, ca acolo desvalindu și potințele sale sufletești cu

atâtu mai lesne și mai bine se-si p^ota apoi implini detorentiele ce le are facia de patria, biserica, națiune și sc^ola; și cu atâtu mai usioru se p^ota corespunde grelei sale chiamari pe venitoriu. —

Societati n^ostre am voitu a i d^a unu cercu mai largu de activitate, am voitu a ne pune in coatingere cu publiculu romanu din Aradu și pregiurime, și partiniti de acest^a a arangia unu cursu de prelegeri publice, s^eu asia dicendu a d^a semne de vi^etia, sciindu c^a o societate, care nu-si manifesta puterea ei de vi^etia, e m^orta. —

Acumu cu ajutorulu lui Ddieu din bunavointi^a unui barbatu bravu, acarui interesare de biserica și sc^ola, de progresulu nationalu ni e cunoscuta tuturor — ne vedemu in posesiunea unui cabinetu destulu de acomodat pentru a ne procur^a tuturu unele mominte placute prin cetire și conversare — ne vedemu in posesiunea unui cabinetu, care in lips^a altora, va fi loculu nostru de convenire unde ni vomu pot^e esprima vointi^a, descoperi unulu altui^a sentimintele, și impartasi cunoscintiele.

Astadi serbam Dloru diu^a de deschidere a cabinetulu nostru de lectura cu arangierea unei prelegeri publice. —

Cu acest^a ocaziune romanimea din Aradu și giuru partinindu modestele incercari a unoru tineri si acurgandu in asia numeru frumosu la productiunile lor^u d^a probe eclatante despre vi^eu^a sa interesare de totu ce e nobilu și frumosu de totu ce are devis^a: sciintia și progresu nationalu facutu in limb^a roman^esc^a. —

Avendu și eu on^orea a me numer^a intre cei de facia, cunoscendu scopulu convenirei n^ostre aci, și totu odata ocupandu destinsulu locu la acest^a m^esa, cu permisiunea și ascultarea dv^ostra voiu vorbi despre desvoltarea și folosulu sciintielor^u, despre acelu daru pentru acarui insusire se desv^olta t^ota atentiunea și forti^a unui poporu de vi^etia. —

D^eca inse potintiele mele sufletesci nu voru fi destulu de tari și abili pentru a corespunde acceptarei dv^ostra pre deplinu, ve rogu a nu fi aspri in critica facia de unu omu neamblatu pre cararile pre cari s^{au} obositu destui muritori. —

Decandu se dat^edia inceputulu genului omenescu pana in diu^a de astadi omenimea, candu mai incetu, candu mai repede, face progrese pre terenulu materialu și spiritualu intru imbunatatirea starei sale, intru nobilitarea sentimentelor^u și cultivarea spiritulu seu, si nici candu nu stagn^eza in calea sa catra perfectiune. —

Nu a fostu timpu in care Istori^a nu ar aret^a vr^uunu resultatu a cugetelor^u vr^uunu productulu alu mintii omenesci. — Resultatulu a aternatu totudeun^a dela impregiurarile personale locale și temporale a unui poporu, fructulu a fostu cu at^atu mai mare și mai frumosu cu c^{atu} s^{au} maritu trebuintiele omulu și cu c^{atu} s^{au} imultitu lipsele aceluⁱ. —

Dar^u trebuintiele omulu s^{au} maritu și lipsele aceluⁱ s^{au} imultitu in asemenea mesura in care a inceputu a se imulti genulu omenescu, si a se asiedia sub deschilinite clime și in diferite parti a pamentulu. Inainte de ce omenimea s^{aru} fi respanditu in diferite parti a pamentulu și impopulatu tienuturi integri, fiindu legata de leaganulu patriei sale primitive, cunoscintiele omulu nu erau at^atu de abundante.

Elu in patri^a sa primitiva cunoscea numai obiectele aflat^ore acolo, cari i erau de ajunsu pentru implinirea trebuintielor^u sale inca mici. Inse cum s^a indepartatu omulu de caminulu parintiescu și d^{upa} cumu a inceputu a avea mai mari lipse asia i s^a latitu și cunoscintiele.

In patri^a sa n^oua omulu devenindu in cunoscinti^a altoru obiecte n^oue pentru elu, aceste, apoi lips^a l^a invetiati a le folosi și ale face corespunditorie trebuintielor^u sale. Midil^ocele cari i lipsea, cu ajutorulu mintii pururea lucratorie și le pregeta, astufeliu ajutorandu-si traiulu vietii sale. —

Sub clim^a cea aspra omulu spre a se scuti in contr^a elementelor^u naturale si-a redicatu locuintie, s^a inchisu intre paretu, si si-a pregatitu vestminte, pana ce locuitorilor^u de sub zon^a cea calda, ne fiindu acesti^a espusi frigului, — li er^a de prisosu, ma ehiaru incomota imbracaminte.

Spre a se aperi omulu in contr^a animalelor^u rapitorie, si-a fauritu arme. —

A zidi case, a-si prepar^a imbracaminte asi fauri arme, l^a invetiati pre omu lips^a si esperinti^a. Omenii neavendu totu acele trebuintie, totu acele lipse, progresulu lor^u in sciintie inca a fostu diferitu s^eu a fostu in proportiune cu trebuintiele si lipsele omenesci. —

Scutitu in contr^a naturei, inarmatu in contr^a animalelor^u feroce și rapitorie omulu mai cu usioratate ne fiindu at^atu de impededatu, pot^e a procede pre calea progresulu catra perfectiune, catra met^a destinatiunei sale. —

Ce a contribuitu mai departe la desvoltarea sciintielor^u,

ce au influentiati, au inlesnit progresarea omenimei pre terenulu materialu și spiritualu?

Unele dintre medil^ocele cele mai puternice pentru inaintarea progresulu uman^u a fostu convenirea, coatingerea omenilor^u intre sine, comerciulu s^eu negutiatori^a.

Omenii prin convenire reciproca prin coatingere cuotidianu si-latau cunoscintiele pre unde amblau și cu cari conveniau, er^a de acolo se rentorceau in posesiunea totu at^atoru cunoscintie n^oue. — Omulu fiindu in lips^a unoru medil^oce de trebuintia pentru asigurarea bunastarei și subsistintiei sale acele le procur^a din alte locuri dela alte pop^ore, și prin acest^a procurare inca s^a facutu mai facila devenirea omenimei in posesiunea ideilor^u și cunoscintielor^u n^oue. —

Din cele dise devenimu la aceea convingere chiara și adeverata, c^a convenirea imprumutata a omenilor^u inca a fostu unu ce binefacatoriu pentru progresulu omenimei, c^a negutiulu f^orte multu a contribuitu la latirea cunoscintielor^u folositorie și a fostu unu factoru principalu in inaintarea omenimei pre terenulu materialu și spiritualu. —

Clim^a in mesura mai mare s^eu mai mica a ajutoratu s^eu impededatu desvalirea mintii omenesci și prin aceea desvoltarea sciintielor^u la diferite pop^ore. —

Despre acest^a ne convingemu din Istoria. Pop^orele locuitorie in partile frigurose s^eu ferbinti a pamentulu nu au aretat^u nici candu rezultate asia frumoșe pre terenulu sciintielor^u, nu au conceputu asia idei sublime, nu au produsu asia fapte mari cas^u pop^orele locuitorie sub zon^a cea stemperata. Puterea mintii lor^u a fostu impededata de a lucr^a prin frigulu celu mare in caldur^a cea ferbinte. —

Pop^orele asiediate sub unu ceru blandu respirandu aerulu celu curatu alu naturei binefacatorie, ajutate și de natura inintreprinderile sale ni-a aretat^u rezultate mari in calea lor^u catra progresu.

Nu ne potemu dara mir^a d^eca se au aflatu și se afla pop^ore mai culte, mai avute și mai serace in ambe privintiele, nu e de miratu c^a unele au devenitu mai de tempuriu altele mai tardiu la cunoscintia istorica, la jucarea cutarui rolu in cartea intemplantelor^u lumei.

Inse dintre t^ote pop^orele lumei pop^orele de langa mare au cultivatu mai antaiu sciintiele și artile. Caus^a e: c^a dupace omenii au invetiati mediloculu de a comunic^a și a negutiatori pre apa cu ajutorulu nailor^u, pentru de asi procur^a cele trebuintioșe, marea a fostu locul de intalnire și coatingere a pop^orelor^u, s^eu mai bine dicendu a fostu: ambitulu lumei. Pop^orele de langa mare a fostu totu odata și mai avute, mai culte și mai puternice dec^{atu} pop^orele inchise intre codri și munti și impedecate prin acest^a a lu^a parte si a se folosi de avantajiele convenirei reciproce și a negutiului.

Poporulu fenicianu s^a estinsu cu coloniile sale de alungulu marei mediterane pre tiemurele de m. n^opte a Africeii pana la Gibraltar si au intemeiatu Cartagen^a cea puternica rival^a Romei de oreand. Grecii poporulu celu cultu a evului vechiu, cultivatorulu artilor^u și sciintielor^u frumoșe s^a incuibatu in Asi^a mica a fundatu colonii pre tiemurii marei negre și a impopulatu intr^a t^ata partea Italiei de mediadi inc^{atu} acest^a se numea Greci^a mare. —

Positiunea cea favoritoria a tierilor^u, apropierea de mare, inca a contribuitu f^orte multu la respandirea ideilor^u și cunoscintielor^u omenesci, la desvoltarea sciintielor^u. —

Dar multe inventiuni a geniului, multe cunoscintie salutare a lungilor esperintie omenesci, multe idei sublime a mintii se dad^u cu totulu uitarei și nu se propagau dela o generatiune la alta, s^eu de se si intempla acest^a prin traditiune dela tata la fiu, nepotu și stranepotu, cunoscintiele omulu suferiau stramutari, panace omenilor^u li-au succedu a invent^a unu modu nou — diferitu de traditiune. — pentru asi comunic^a cunoscintiele cu viitorimea.

Acest^a e cauza de lumea presinta are asia de pucina cunoscintia despre lumea vechia, despre faptele și evenimentele din celu mai indepartatu trecut.

Semnele vidibile, scris^orea, acestu productulu divin^u alu mintii, a datu o alta facia lumei, a usioratu modulu de asi procur^a omulu cele trebuintioșe pentru imbunatatirea starei sale, pentru asigurarea subsistintiei sale. — S^a inceputu a se pune fundamentu progresulu și fericirii omenesci. S^{au} scrisu carti de diferite genuri in cari omulu a inceputu a adun^a la unu locu t^ote cunoscintiele sale, t^ote faptele și evenimentele de ceva importantia. —

Mintea omen^esc^a nu s^a opritu nici aci ei s^a ostenitu a af^a unu medilocu și mai usioru de a comunic^a in scurtu timpu cu lumea intr^ega. S^a inventatu tipografi^a, care a datu unu aventu și unu sboru artilor^u; sciintia, prin diversele organe de publici-

tate tiparite, ca fulgerulu s'a latitu in tote partile lunei si au devenitu proprietatea globului intregu. —

Din cele dise conchidu ca: sciintia e rezultatulu lungiloru esperintie omenesci, productulu mintii pururea lucratorie si framantarea acelei a intru aflarea midiloceloru de lipsa pentru implinirea trebuinteloru si impucinarea lipseloru omenesci. —

Desvoltarea sciintieloru e de a se atribui numai trebuinteloru si lipseloru omenesci, pentrucă numai aceste l'a silitu pre omu a comunica, a negociatori si a caută dupa midilocéle necesarii pentru a-si asigura bunastarea in presinte si venitoriu, si totu aceste trebuintie si lipse l'a invetiatiu pre omu a sci folosi midilocéle aflate.

(Finea va urmă.)

Despre cutremurul de pamentu.

In ori ce confusiune ar voi cineva se aduca miscarile naturei, si ori câtu de greu ar fi descoperirea secretului celu are pamentulu in internulu seu, precum in timpurile primitive au fostu cu neputintia a constată că sôrele sta, si pamentulu isi face rotaciunea in giurulu sôrelui adi e demonstratu si acea, că pamentulu din ce in ce mai in diosu e totu mai caldu.

Caldur'a acest'a causéza aprinderi, si asia chemice disolva totu odata si materii diferite, ce apoi de sine intieleganduse produce si aburi (vapore). Operatiunile aceste sunt causele cutremurului de pamentu, ce câte odata in unele parti a continentului e atâtu de grozavu, câtu ruina cetati, orasie, sate, ba chiar si provincii d. e. (Herculani si Pompeiu).

Cumca vaporele aceste sunt in legatuintie cu calduri ferbinti, ce apoi sunt causele formarei aburilor colosali, se pôte esplică de acolo, că cutremurile mai insemnate au de urmari totu odata si erumperea vulcaneloru.

Si numai aburilor formati din caldurile aceste ferbinti se pôte insusi si acea, că multe insule apar de sub ape d. e. insulele Sautori si Lippari, care foră indoiela, numai in urm'a cutremurului de pamentu s'au ivitu. Asemenea de aci se pôte esplică si aradicarea mai inalta a Perului *) spre partea apusului.

Causa tuturor'a acestoru fenomeni nu e altu ceva decâtu numai puterea aburilor, cari apoi aducu in miscari chiar si pamentulu nostru.

Caus'a cutremurului pamentului e totu acea ce e si a vulcaneloru. Despre afinitatea acest'a ne convingemu si de acolo, că precum vulcaneloru, totu asia si cutremurilor de pamentu caus'a principala e caldur'a, aburii, va se dica totu aceleasi elemente. Fenomenele aceste ne convingu mai departe si despre incurgerea procesului electricu asupra lor.

Caldur'a si electricitatea sunt factorii cei mai momentuosi, căci puterea acestoru elemente incurgu mai multu si asupra vegetatiunilor.

Sistem'a lui Liebig, merita in privintia acest'a amintire in loculu primu, căci densulu demustra, cumca caldur'a, electricitatea, asia si alte d. e. stramutarea climei au forte mare incurgere la vietia vegetatiunilor. Prin urmare cutremurul pamentului, care ne fiindu altu ceva, decâtu urmarile procesului elementeloru de mai nainte prin vomarile si erumperile vulcanilor, pamentulu se face fructiferu.

Facia de tote aceste cutremurulu de pamentu nu arare ori, tocmai ca si tresnetele causéza daune mari persôneloru, averilor, ba chiar si uneloru provincii. Dreptu ce multi dintre intiepti s'au cugetatu la modulu de izolarea pericolului cutremurilor. Preuschen in opulu seu despre Cutremurile pamentului forte multu scrie, inse durere, stavila positiva in contra acestui periclu nici densulu n'a afluato.

Cutremurul de pamentu, asia si vulcanele se ivescu candu in o parte, candu in alta parte a pamentului. Cutremurul celu mai insemnatu a fostu in America de médiadi in urm'a carui'a tote provinciele ei au suferitu.

Urosiu Ioanoviciu,
clericu de an. II.

Onoratu Publicu!

Corpulu profesoralu dela archigimnasiulu regescu din Aradu a esperiatu, că multi tineri din caus'a seraciei sunt constrinsi a intrerumpu cursulu studiarei; multi érași, avendu a se luptă cu neajunsuri intru sustinerea lor, sunt siliti a neglege studiële; pentru aceea corpulu profesoralu a hotaritu se faca inceputu la: infintierea unei reuniuni pentru ajutorarea studentiloru seraci. Din

*) Peru provincia republicana in Americ'a spre médiadi are clima fierbintu, e forte bogata in metale si anume auru si argintu; cultur'a poporului e de midilocu. Tschudi in opulu seu „Peru“ serie multu despre provincia Peru.

acesta consideratiune, directorele gimnasialu Paulu Svaby, rogan-du pre vice comitele Carolu Tabajdi, si pre consultulu orasienescu Paulu Vörös, se li dee mana de ajutoriu, acestia la olalta cons-tituinduse intr'unu comitetu provisoriu, a compusu statutele, cari deja le a aprobatu si inaltulu ministeriu de invetiamentu. — Punctele cele două prime din statute suna astfelu. 1. Scopulu fundatiunei este: a ajutoră pre tinerii diliginti dela gimnasiulu reg. aradanu — fora privire la nationalitate si confesiune.

2. Membrii reuniunei sunt:

a. Membrii fundatori, cari s'au o data solvescu 25. fl. s'au in trei ani dupa olalta urmatori o suma de 10 fl. la anu.

Acei membrii fundatori, cari pentru scopulu reuniunei doneza mai multu decâtu sum'a amintita, se numescu membrii partitori.

b. Membrii ordinari sunt aceia, cari la anu solvescu câte 2. fl.

c. Membrii estrordinari sunt aceia, cari ajuta reuniunea cu oferte de ori-ce natura.

Ca acesta reuniuneă filantropica se se pôte infintia, si se si pôte incepe activitatea sa salutară, trebuie se recurgemu la cunoscut'a bunavointia a O. publicu.

Fie-ne permisu a speră că acei'a, cari in atâte ronduri a consolatu pre seraci si au usioratu sarcin'a lor prin oferte marimose si asta data vor contribui cu denarii sei la inaintarea unei institutiuni, a carei scopu nu este numai binefacere filantropica ci deodata si detorinti'a de a ne ingrigi pentru viitorulu patriei nostre comune.

O. Publicu! nu este aici vorba numai despre ajutorarea celor seraci, ci deodata si despre protegere a unoru talente din cari cu timpu potu se fie colonne si muncitori culti ai patriei, si cari cu timpu ajungendu-si scopulu vor fi cu multiemita pentru acesta na-tiune nobila. In numele lor rugam pre On. Publicu, ca se nu-si denege sucursulu seu dela infintia d'a reuniune.

Reuniunea i-si va poté incepe lucrarea sa celu multu la inceputulu lunei lui Octobre a. c. si aterna dela bunavointia O. Publicu, ca sum'a oferita se o solvesca pana la defiptulu terminu, seu la colectanti, seu la directorulu archigimnasiului.

Côle de subscribtiuni sunt distribuite in mai multe parti, si se afla totodata depuse la consistoriulu gr. or aradanu la casin'a magiara, la reuniunea cetatienésca aradana, la fratii Bettelheim, si in cabinetulu societatii Lloyd.

Aradu, 19. Martiu. 1874.

estradata prin notariulu interimalu:
Carol Malmosy. m. p.

VARIETATI.

□ A aparatu de sub tipariu: „Federatiunea Danubiana“, polca romanésca pentru forte-pianu — dedicatiune dómnei *Hermina P. Desseanu*, de zelós'a dómna *Maria de Nicóra n. Serbu*. Pretiulu este 60 cr. v. a. exemplariulu. Se pôte capetá la M. Klein in Aradu.

(Hirotoniri.) *Stefanu Teodoru*, in 9 Martiu a. c. s'a hirotonitu intru preotu ca fiitoriulu parochu in Calea mare protopresviteratulu Oradii. *Petru Sirc'a*, in 10 Martiu a. c. s'a hirotonitu intru preotu ca fiitoriulu parochu in Prevaleni, ctop. Halmagiului.

= Conflictu s'a escata intre guvernulu Brasilie si episcopulu Vitaliu de Olinda. Episcopulu a escomunicatu tote comunele in cari se afla locuindu si francmasoni; pentru acestu faptu tribunallu imperialu a intentatu procesu contra lui. Guvernulu a recercatu curia papala se admoniedie pre episcopulu, carele — dupa unu restimpu indelungatu — dela cardinalulu Antonelli primi o epistola, unde i se dice „Gesta tua non laudantur.“ Probabilmente procesulu contra episcopului se va inchia cu condamnarea lui, căci si curia l'a afluato vinovatu.

*. Nôue secte religioare in Rusi'a. De si fanatismulu si ur'a disidentiloru din Rusi'a contra religiunii ortodocse a slăbitu multu astadi, operandu-se intre densii si populatiunea ortodocsa ôre care apropiere, ceea ce lasa a se speră că mai curandă seu mai tardiu voru intră in sinulu bisericeii mame, totusi propagand'a sectariloru este destulu de mare, si in unele guvernamente s'au nascutu chiar secte nôue, cari au avutu mai multu seu mai pu-cinu succesu in desvoltarea lor. Indicam pre cele mai principale, precumu si doctrinele lor. *Stundistii* o secta care s'a nascutu de curendu in Sudulu Rusiei. Ei numerau la 1871 in guvernamentulu Cherson 800 partisani, si astadi mai esista o mica comunitate de a loru in districtulu Tarakika din guvernamentulu Kievu. Doctrin'a lor are multa analogia cu a anabaptistiloru, adoptandu alu 2-e botezu si alte ceremonii religiose de ale acestor'a; ei nu admitu nici postululu, nici cultulu santiloru si a icône.

loru si nici riturile cultului ortodocsu, silindu-se a dá ceremonie-loru lor religioase simplicitatea bisericeii primitive. Stundintii se dice că in genere sunt foarte morali: sunt cumpetati, muncitori economi, onesti, supusi autoritatiloru si si implinescu cu esactitate datoriile catra Statu; numai caudu sunt in jocu opiniunile lor religioase se opun si nu se supunu in nici unu modu clerului ortodocsu. *Suspinatorii*, o secta carei a i s'a datu numirea acést'a pentru că in timpulu intruniriloru lor religioase nu facu rugatiuni, ci se marginescu a *suspina* radicandu ochii la ceriu. Ei isi dau numele de „crestini spirituali“. Fundatoriulu acestei secte este unu cismariu din Kaluga, Ivanu Tihanovu. Idei'a fundamentala a lui Tihanovu este proscriptiunea tuturor ceremonieloru; elu nu primesce intre Creatoriu si omu alta comuniune de cătu cea spirituala; conventulu si rugatiunea sunt midilóce grosolane spre a servi de raporturi cu Divinitatea, numai suspinulu este singur'a si adeverat'a rugatiune ce trebuie se faca omulu, *Suspinatorii* nu admitu nici preoti, nici eucaristi'a, nici confesiunea nici botezulu, nici chiar nunt'a. O alta secta cunoscuta in 1872 si stabilita in districtulu Borovu, guv. Kaluga, numera mai multu de 160 adepti. Ea are ceva analogia cu precedent'a, dar arata mai pucina rigóre in proscriptiunea formelor religioase esterióre. Nu au preoti si cultulu lor consta in rugatiuni recitate de unulu din credintiosi si in cantari religioase; botezulu, nunt'a si eucaristi'a nu sunt recunoscute; confesiunea pe-cateloru e primita de unulu din cei mai vechi ai comunitati. *Serafistii* secta aparuta in 1872 in districtulu Porkovu, guv. Pskovu numita astu-felu de la unu calugeru a nume Serafim. Nu se scie nimicu siguru despse acést'a secta; atát'a numai se cunósce că adeptii lui Serafim se intrunescu pe ascunsu spre a face rugatiuni si credu in santitatea fundatorului sectei; ei astépta curandu sfirsitul lumii pre care li l'a anuntiatu initiatoriulu lor. Se pare că acést'a secta numera aprópe 400 adepti mai cu séma tierance cari facusera votu de celibatu.

+ *Palatulu imperialu din Peking*. Acestu palatu, este celu mai frumosu dintre cele trei-dieci si siese de palaturi apartinen-du imperatului. Acestu palatu este construitu intre dóue lacuri. Elu se compune din dóue parti, incunjurate de ziduri comuni-candu intre ele printr'o punte suspensa de-a supra lacului. Celu din dintaiu din aceste Palaturi tormédia unu semi-cercu, si con-tiene trei Pavilíone precedate de trei Chioscuri, la scarile caror'a, se abordéia traversandu laculu. Chiosculu din midiloca este in-tregu dauritu; merulu ce se afla in verfulu coperisului este de aur masivu. Chioscurile din drépt'a si din steng'a, sunt incun-giurate de colonne rosii ce sustienu coperisuri aurite, cu margini albastre. Tóte aceste edificii, sunt incunjurate de balustrade, si lini'a lor nu este intrerupta de cătu din distantia in distantia de treptele scariloru, scaldate de ap'a limpede a lacuriloru de care vorbiramu mai susu. — Unu intregu cordonu de sculptura repre-sintandu mii de capete de animale, adornédia imperial'a locu-intia, care este tóta de marmora alba. Zidurile celei de-a dóua incinte la care conduce unu podu de marmora, sunt incrustate de smaltu auriu si verde. Acést'a duo'a incinta contine siese pavilíone cu colonade aurii si rosii; dóua din ele sunt cu cope-risiu violetu cu margini de aur; dóua au coperisiuri verdi cu margini violete, si in fine unulu cu coperisiu auritu cu margini albastre. Tóte aceste coperisiuri sunt de celu mai bunu smaltu. In curte se afla patru gigantice vase de bronzu auritu, in care se ardu profumuri; aceste vase sunt puse pe pedestale de marmora sculptata; asemenea in curte, se mai afla camelii, magnolii, si alte flori, totu in vase de marmora alba. Perspectiv'a marelui palatu imperialu, este splendida, asediatu cum este, intre cele dóua lacuri, care sunt incunjurate de coline paduratiche. Acestu palatu este resiedinti'a favorita a imperatorelui si contine avutii imense.

+ „*Siedietóre agricole la tiéra*“ este titlulu unei carti edate si compusa in 12 convorbiri agricole de Pana Constantinescu, profesore in Bucuresci. Opulu acest'a constitue unu cursu ele-mentaru de agricultura, scrisu in termini foarte explicati, si de aceea póte aduce bune servitii agricultoriloru romani, si mai alesu tieraniloru.

= *Revista contemporana* dela 1 Martiu 1874, contine ur-matória materia instructiva si interesanta: 1. *Concina*, proverbu intr'unu actu de V. Alecsandri. 2. *La Byron*, poesia de G. Cre-cianu. 3. *Despre armele moderne* de colonelulu H. Arionu. 4. *Tris-teti'a*, poesia de G. Ventura. 5. *Studii istorice despre Amazóne*, de A. P. Calimachu. 6. *Cimpoeriulu* poesia de Ciru Economu. *Parculu nationale din statele unite*, de A. Laurianu. 8. *Romanca realizata*, de M. Zamfirescu. —

= (*Multiamita publica*.) Amesuratu conclusului adusu in-siedinti'a extraordinaria a comitetului parochialu rom. ort. din Iosasi-elu de datulu 25. Februaru a. c. Nrulu 15, subscrisulu birou alu aceleiasi corporatiuni, si-plinesce placut'a insarcinare, de a notifica Reverentiei Sale domnului Proto-diaconu *Iosifu Goldisiu*, cumca colect'a de 5 fl. 70 cr. v. a. facuta in favorea incendiatoru Iosasieleni, si publicata in Nru. 76. din an. tr. alu fóiei nóstre Lumina, — apoi administrata aicia prin asemnatulu postale de datulu 28/2. st. n. in diu'a de astadi, se distribui in presinti'a membriloru de comitetu urmatoriloru dearsi, si adeca: Pascutiei Popoviciu — ca celei'a mai greu cercetata de sörte, caci ea si de sociulu ei conjugale este perfidamente abandonata, si micutiloru ei fii De-metriu si Virgiliu *) 2 fl. 50 cr. v. a.; — Mariei Orece si filoru ei micuti Antoniu si Silvi'a 90 cr. v. a.; — Elenei Branu si fi-loru ei Mari'a Militoru si Traianu 70 cr.; — Anei Motiu si fíiei sale Elisabetei 60 cr.; — Lui Ioane Petric'a juniore si sociei sale Mariei 40 cr. v. a. Lui Lupulu Orece 30 cr.; — apoi lui Ioane-Petric'a senioru, si sororei sale Crestina vulgo Crisca 30 cr. v. a.

In fine subsemnatulu birou, din incredintiarea comitetului, in numele ajutoratiloru, esprime adunca multiamita publica, Re-verentiei Sale Domnului contributioru colectioru Iosifu Goldisiu — mai departe Santiei Sale Domnului *Ioane Istinu*, carele prin indemnarea tinerimei studiöse la contribuire a plantatu in inimi-le fragediloru nostri traianidi caritatea, cea ce este regin'a vir-tutiloru crestinesci — cea ce este column'a nefalibile a umanita-tei. — Totu de asemenea multiemimu, Domnului invetiatoriu din Sistarovetiu Georgie Bocu, la acarui'a unica inima dintre peda-gii nostri dela sate, au petrunsu lamentarile incendiatoru. — Dee bunulu Dumnediue, ca numerulu ataroru inime nobili de educatori poporali se crésca la romani. —

Datu ca mai susu, anulu 1874.

Ioane Munténu.
Presb. si Presiedinte.

Demetriu Popoviciu.
Notariu.

Post'a Redactiunei.

Dlui I. V. B. Promisiunea asteptamu.

Dlui P. B. in Ghiroc. Deslucirile dtale nu sunt preste totu obiective, ér polemiloru netrebuintiose nu damu locu. A ve adresá la alte foi? aveti deplina libertate.

*) Georgiu finlu celu mai mare alu acestei femeie, din indemnulu óma-niloru de bine se afla asediatu la invetiatiune, la industriantele nostru din Aradu, Munténulu.

Din caus'a serbatórei de mercuri a r. catholiceiloru fól'a nepotendu aparé la terminu, numerulu de facia contine o cóla.

Concursu.

Nepresentandu-se aspiranti in numeru recerutu la terminulu defiptu, se publica nou concursu pentru postulu invetiatorescu, dela scól'a rom. ort. conf. din Zimbru, pre langa emolumintele si conditiunile publicate deja in Nri. 11, 12, si 13 ai „Luminei“ din anulu curinte.

Diu'a alegerei va fi Marti in septeman'a luminata, adeca a 2 di a lui Aprile a. c. st. v. — Zimbru la 9. Martiu st. v. 1874.

Comitetulu parochialu:

In contielegere cu mine: Ioane Munténu. Insp. scol. cerc.

CONCURSU.

Devenindu vacanta parochi'a din comun'a Sirbi protopopia-tulu Luncii: pentru deplinirea aceleiasi parochii se deschide con-cursu pana in 25. Martie a. c. candu va fi si alegerea;

Emolumentele sunt 24 de jugere pamentu aratoriu, cortelu liberu, stólele indatinat, o jumatate de di de lucru, lemne de focu, biru dela 140 de case.

Doritorii de a ocupá acést'a parochie voru avea recursurile sale bine adornate pana la terminulu prefiptu ale transpune la protopopulu tractualu in Oradea-mare. Sirbi 27 Februaru 1874.

Comitetulu parochialu:

In contielegere cu mine; Gavriilu Neteu protopopulu Luncii.